

6. Az amerikai elnök szerint elsősorban hogyan kell küzdeni a totalitárius rendszerek ellen? Miért éppen így?
7. Milyen stratégiai jelentősége volt az Egyesült Államok számára Görögországnak és Törökországnak?
8. Mi a kapcsolat a Truman-elv és a Marshall-terv között?
9. Truman beszédét egy 1985-ben megjelent, tudományos igényű gyűjteményéből vettük át. A szöveg egy részét azonban akkor nem közölték. Így azt Paul Kennedy A nagy hatalmak tüdőklése és bukása című könyvéből idéztük (Budapest, 1992. 350. oldal), s két fekete ponttal különítettük el. Olvasd el még egyszer ezt a részt, s állapítsd meg, miért pont ezt hagyták ki a beszédből!

7. A MEGBÍZHATATLAN SZÖVETSÉGESEK. MILOVAN GYILASZ VISSZAEMLÉKEZÉSE EGY SZTÁLINNAL FOLYTATOTT TÁRGYALÁSRA (1948)

Végül Kardelj⁴ kapott szót. [...] Hangsúlyozta, hogy Jugoszlávia és Bulgária Bledben aláírt megállapodását előzetesen megküldték a szovjet kormánynak, de a szovjet kormány semmi más megjegyzést nem tett, csak azt, hogy a szerződés „húsz évre” szóljon, ne pedig „örök időkre”.

Sztálin némán, de nem minden szemrehányás nélkül Molotovra nézett, aki lehorgasztotta fejét, és összeszorított ajakkal, némaságával megerősítette, amit Kardelj mondott.

Ezen az egy javaslaton kívül, amit el is fogadtunk, semmiféle nézeteltérés nem volt – folytatta Kardelj.

Sztálin haragosan félbeszakította Kardeljt is, de nem oly sértőn, mint Dimitrovt.

– Ugyan már! Igenis voltak nézeteltérések, még hozzá súlyosak. Mi van Albániával? Maguk nem beszéltek meg velünk, hogy a hadseregük benyomul Albániába.

Kardelj azt válaszolta, hogy az albán kormány ezzel egyetértett.

– Ez súlyos nemzetközi bonyodalmakhoz vezethet – kiáltott Sztálin. – Albánia független állam! Hova gondolnak? Akárhogy magyarázkodnak, a tény tény marad, hogy a megkérdésünk nélkül két hadosztályt irányítottak Albániába.

Kardelj kifejtette, hogy még semmi sem végleges, és hozzáfűzte, hogy nem emlékszik egyetlen olyan külpolitikai problémára sem, amit a jugoszláv kormány ne tárgyalt volna meg a szovjet kormánnyal.

– Nem igaz! – harsogta Sztálin. – Maguk egyáltalán nem kérdeznek meg bennünket. Ez nem mulasztás, ilyen a politikájuk, igen, ilyen! [...]

Molotov ekkor egy papírlapról fölolvasta a jugoszláv–bolgár szerződés egyik szakaszát, miszerint „Bulgária és Jugoszlávia az Egyesült Nemzetek Szer-

⁴ Kardelj, Edvard (1910–1979): szlovén származású jugoszláv politikus. 1928 óta volt a kommunista párt tagja, 1941-től a szlovén partizánok vezetője. Szorosan együttműködött Titóval. Jugoszlávia helyreállítása után előbb a köztársaság alelnöke, majd 1948–1953 között külügyminisztere, 1953–1963 között a Szövetségi Végrehajtó Tanács elnöke, 1974-től a köztársaság elnökségének tagja.

vezetének szellemében kíván együttműködni, támogat minden cselekedetet, amely a béke megőrzésére és az agresszió tűzfészkeinek felszámolására irányul.”

– Mit jelent ez? – kérdezte Molotov.

Dimitrov magyarázgatta, hogy ezek a szavak szolidaritást fejeznek ki az Egyesült Nemzetek Szervezetével, és a háborús uszítók ellen irányulnak.

– Nem – vágott közbe Sztálin –, ez preventív háború, afféle komszomolista gőz, frázispuffogatás, ami csak az ellenség malmára hajtja a vizet.

Molotov visszatért a bolgár–román vámunióra, hangsúlyozva, hogy ez a két állam egyesülésének kezdetét jelenti. Sztálin közbevetette, hogy a vámuniók általában nem reálisak. Mivel a vita ismét csillapodott valamennyire, Kardelj megjegyezte, hogy a gyakorlatban egyes vámuniók mégis beváltak.

– Például? – kérdezte Sztálin.

– Nos, például a Benelux államoké – válaszolt Kardelj óvatosan –, ott Belgium, Hollandia és Luxemburg egyesült.

– Nem. Hollandia nem – mondta Sztálin –, csak Belgium és Luxemburg. De ez semmi, ez jelentéktelen.

– Hollandia is tagja – vetette ellen Kardelj.

– Nem, Hollandia nem – állította továbbra is konokul Sztálin, majd Molotovra, Zorinra és a többiekre pillantott.

El akartam mondani, hogy a *ne* szótag *Nederlandent*, Németalföld holland nevét jelenti, de mivel mindenki hallgatott, én sem szóltam, így Hollandia kikerült a Beneluxból. [...]

Kardelj emlékeztetett rá, hogy Bledben elhatározták, hogyan közeledjék fokozatosan Bulgária és Jugoszlávia a föderációban. De Sztálin most is közbeszólt, és határozottan leszögezte:

– Nem fokozatosan, hanem azonnal, ha lehet, már holnap! Először Bulgáriának és Jugoszláviának kell egyesülnie, aztán Albánia is csatlakozik hozzájuk. Ezután rátért a görögországi felkelésre.

– A görögországi felkelést le kell állítani – mondta, majd Kardeljhez fordulva megkérdezte:

– El tudja képzelni, hogy a felkelés sikeres legyen?

– Ha nem folytatódik a külföldi intervenció – válaszolta Kardelj –, ha nem követnek el komoly politikai és katonai hibákat...

De Sztálin rá sem hederített Kardelj megjegyzéseire – így folytatta:

– Nem, nincs semmiféle kilátásuk a sikerre. Mit képzelnek, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok, a világ leghatalmasabb országa eltűrné, hogy a Földközi-tengeren útját állják? Képtelenség. Nekünk meg nincs hadiflottánk. A görögországi felkelést le kell állítani, amilyen gyorsan csak lehet.

Forrás: Milovan Gyilas: Találkozások Sztálinnal. Budapest, 1989 164–166.

1. Milyen szerepet játszottak a szovjet csapatok Jugoszláviában a németek kiűzésében? Mikor és hogyan szerezte meg a hatalmat Jugoszláviában a kommunista párt? Különbözött-e belpolitikai módszereit tekintve a jugoszláv és a szovjet kommunista párt?
2. Elsősorban mit kifogásolt Sztálin a jugoszláv vezetés politikájában?
3. Milyen konkrét külpolitikai lépéseket támad Sztálin a beszélgetés során? Miről tárgyaltak Bledben? Mely országok vezetői kerülnek még szóba?
4. A szöveg alapján határozd meg, milyen külpolitikai elveket követett Sztálin! Hogyan ítélte meg a nyugati hatalmak és a Szovjetunió közötti erőviszonyokat? Törekedett-e háborús összecsapásra a nyugati hatalmakkal?
5. Sztálin a bírálattal melletti külpolitikai tanácsokat is ad a jugoszlávoknak. Van-e ellentmondás a bírálattal és a tanácsok között?
6. Miért nem támogatta a Szovjetunió a görög felkelést?
7. Sztálin mely tulajdonságai ismerhetők meg a beszélgetésből? Mi jellemzi beszélgetőpartnereit? Hogyan érzékelteti a leírás, hogy nem egyenrangú felek beszélgetéséről van szó!

8. AZ ÉSZAK-ATLANTI SZERZŐDÉS (1949. ÁPRILIS 4.)

Washington DC, 1949. április 4.

E szerződésben részt vevő Felek újbóli hitet téve az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljai és elvei mellett és megerősítve abbéli óhajukat, hogy minden néppel és kormánnyal békében éljenek;

elhatározva, hogy megőrzik a szabadságot, népeiknek a demokrácia, az egyéni szabadság és a jog uralma elvein alapuló közös örökségét és civilizációját; eltökélve, hogy egyesítik az együttes védelmük, valamint a béke és biztonság fenntartására irányuló erőfeszítéseket;

megegyeztek a jelen Észak-atlanti Szerződésben:

1. cikk. A Felek kötelezik magukat arra, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának megfelelően minden nemzetközi viszályt, amelybe belekerülhetnek, békés eszközökkel, olyan módon rendeznek, hogy a nemzetközi béke és biztonság, valamint az igazságosság ne kerüljön veszélybe, továbbá, hogy nemzetközi kapcsolataikban tartózkodnak az Egyesült Nemzetek céljaival össze nem férő, bármilyen módon megnyilvánuló erőszakkal való fenyegetésétől és erőszak alkalmazásától.

2. cikk. A Felek a békés és baráti nemzetközi kapcsolatok további kiszélesítéséhez azzal járulnak hozzá, hogy megerősítik szabad intézményeiket, biztosítják azoknak az elveknek jobb megértését, amelyeken ezek az intézmények nyugszanak és kifejlesztik a stabilitás és jólét előmozdítására alkalmas körülményeket. [...]

3. cikk. A jelen Szerződésben kitűzött célok hathatósabb elérése érdekében a Felek külön-külön és együttesen, folyamatos és hathatós önszegély és kölcsönös segítség útján, fenntartják és kifejlesztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben.

4. cikk. A Felek tanácskozni fognak egymással valahányszor bármelyikük véleménye szerint a Felek egyikének területi épségét, politikai függetlenségét vagy biztonságát veszély fenyegeti.

5. cikk. A Felek megegyeznek abban, hogy egyikük vagy többjük ellen, Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük